

Aukštojo mokslo internacionalizavimas globalizacijos sąlygomis

Tatjana Bulajeva

Docentė socialinių mokslų (edukologijos) daktarė
Vilniaus universiteto Edukologijos katedra
Didlaukio g. 47, LT-2057 Vilnius
Tel. (8 5) 267 52 44

Straipsnyje aptariami įvairūs aukštojo mokslo internacionalizavimo, vykstančio globalizacijos sąlygomis, aspektai: analizuojama internacionalizavimo samprata, aptariami politiniai, ekonominiai, akademiniai, socialiniai veiksniai, turintys įtakos aukštųjų mokyklų internacionalizavimo plėtrai.

Suvokiant aukštojo mokslo internacionalizaciją kaip siekį integruoti ir sustiprinti aukštojo mokslo tyrimų ir paslaugų sričių internacionalumą, išskiriamos programinės ir organizacinės strategijų grupės. Programinės strategijos yra nukreiptos į akademinį studijų programų, popaskaitinės veiklos ir mokslinio bendradarbiavimo internacionalizavimą. Organizacinės strategijos numato aukštojo mokslo institucijų vadybos sistemų perorientavimą internacionalizavimo link.

Problemos aktualumas

Lietuva įžengė į sparčios kaitos amžių, kupiną naujų iššūkių. Vienas iš svarbiausių iššūkių – globalizacija, kuri esmingai keičia šalies ekonominį, kultūrinį ir socialinį gyvenimą. Globalizacija palietė švietimo sistemą, ypač aukštąjį mokslą, kuriam tenka įveikti istoriškai susiklosčiusį ir savisaugos nulemtą uždarumą, kad galėtų labiau atliepti šalies ūkio poreikius. Aukštųjų mokyklų darbo ir visuomenės bei šalies ūkio poreikių derinimo būdai yra įtvirtinti Aukštojo mokslo įstatyme. Lietuvos švietimo strategija numato stiprinti aukštųjų mokyklų savarankiškumą, modernizuoti jų valdymą, užtikrinti veiksmingą aukštųjų mokyklų ir visuo-

menės sąveiką. Didinama aukštųjų mokyklų atsakomybė už tinkamą intelektinių ir materialinių išteklių naudojimą ir atskaitomybę visuomenei. Globalizacijos sąlygomis kinta aukštųjų mokyklų vaidmuo. Viena vertus, joms siūloma perimti kai kurias nacionalinės ir regioninės politikos įgyvendinimo funkcijas ir deleguojama daugiau atsakomybės už kultūrinę, socialinę, ūkinę regionų ir šalies plėtrą. Antra vertus, Lietuvos aukštosios mokyklos privalo aktyviai dalyvauti įgyvendinant Europos Sąjungos švietimo strategiją. Vykstant sparčiai globalizacijai lygia greta internacionalizuojamos visos gyvenimo sritys, todėl **tyrimo objektu** pasirinktas aukštojo mokslo internacionalizavimas.

Siekiant suderinti visus kaitos procesus, vykstančius Lietuvos aukštojo mokslo institucijose, jai integruojantis į Europos švietimo erdvę, tampa aktualu išanalizuoti internacionalizavimo reiškinį ir jo įtaką žmogaus ugdymui ir aukštojo mokslo studijų kokybei. **Tyrimo tikslas:** ištirti aukštojo mokslo internacionalizavimo ypatumus globalizacijos kontekste. **Tyrimo metodai** – literatūros šaltinių, Europos Sąjungos, tarptautinių organizacijų ir Lietuvos švietimo politikos dokumentų analizė ir metaanalizė.

Straipsnio tikslas – išnagrinėti aukštojo mokslo internacionalizavimo sampratą ir pagrindinius veiksnius, apžvelgti aukštojo mokslo institucijų internacionalizavimo strategijas.

Internacionalizavimo samprata

Lietuvai tapus ES nare, plačiau ir dažniau imta vartoti sąvoką *internacionalizavimas*, tačiau akivaizdu, kad ši sąvoka suprantama ir interpretuojama skirtingai. Dažnai ši sąvoka yra tapatinama su *globalizacijos* sąvoka. Koks šių sąvokų ryšys ir kokie skirtumai?

Globalizacijos sąvoka, kuri yra plačiai vartojama ES šalyse, skirtingai nei internacionalizacijos sąvoka, jau yra prigijusi Lietuvoje, ją imta plačiai vartoti įvairiu kontekstu. Relevantiškiausias mūsų analizuojamam kontekstui bū-

tų de Wito (1993), Knighto (1999) pasiūlytas šių sąvokų aiškinimas.

Globalizacija – tai technologijų, ekonomikos, žinių, žmonių, idėjų... tėkmė įveikiant sienas. Globalizacijos poveikis skirtingoms šalims skiriasi ir priklauso nuo tautos istorijos, tradicijų, kultūros ir prioritetų.

Aukštojo mokslo internacionalizavimas – tai atsakas, vienas iš būdų, kuriais šalis reaguoja į globalizacijos iššūkius, tuo pačiu metu siekdamas išsaugoti savo nacionalinį individualumą ir tapatumą (Knight, 1999, p. 14).

Taigi šios sąvokos yra traktuojamos kaip skirtingos, bet tarpusavyje susijusios sąvokos. Plėtojantis globalizacijos procesams ir dėl jų poveikio atsirandantiems naujiems reiškiniams apibūdinti imta vartoti daug anksčiau vartotų tarptautinių terminų, priskiriant jiems naują prasmę. Ši terminija – puikus pavyzdys, kaip komplikuojasi ir darosi sudėtingesnė situacija aukštojo mokslo srityje, nes mes kalbame apie tarptautinį, globalų, transnacionalinį ugdymą, švietimo internacionalizaciją ir regionalizaciją, interkultūrinį ir daugiakultūrinį ugdymą.

Pasak Knighto (ten pat, p. 15–16), egzistuojanti požiūrių į internacionalizavimo reiškinį įvairovė, ypač kalbant apie institucinį lygmenį, paskatino ją sukurti šių požiūrių tipologiją (žr. 1 pav.)

<i>Požiūris</i>	<i>Definicija</i>
Internacionalizavimas kaip veikla	Veiklos tipai, siejami su internacionalizavimo reiškinium, pvz., ugdymo turinio internacionalizavimas, studentų / dėstytojų mainai, techninė, socialinė, ugdomoji parama užsienio studentams
Internacionalizavimas kaip kompetencija	Studentų, dėstytojų, kito aukštųjų mokyklų personalo naujų įgūdžių, žinių nuostatų, vertybių ugdymas. Akcentuojant ugdymo rezultatus, mėginama identifikuoti ir apibrėžti globalias ar internacionalias kompetencijas
Internacionalizavimas kaip etosas	Pabrėžiamas organizacijos kultūros ar psichologinio klimato, skatinančio tarpkultūrinį bendravimą ir bendradarbiavimą, kūrimas
Internacionalizavimas kaip procesas	Tarptautinio ar tarpkultūrinio aspekto integravimas į ugdymo procesą, mokslinius tyrimus, paslaugų sritį, plėtojant atitinkamas veiklas, švietimo politiką, procedūras

1 pav. Požiūris į internacionalizavimą (pagal Knighto (1999) tipologiją)

Požiūris į internacionalizavimą kaip veiklą buvo ypač populiarus 1970-aisiais ir 1980-ųjų pradžioje, kai aukštojo mokslo įstaigos pradėjo vykdyti daugybę tarptautinio bendradarbiavimo programų ir projektų. Dominavo veikla, skatinanti akademinį mobilumą ir teikianti edukacinę paramą užsienio studentams. Kalbant apie internacionalizavimo veiklą buvo taip pat vartojama *tarptautinio ugdymo sąvoka*.

Internacionalizavimas, kaip kompetencija, yra labiau susijęs su ugdomosios veiklos rezultatais, kai ugdymo kokybė yra siejama ne tik su studentų žiniomis, įgūdžiais, vertybėmis, bet ir dėstytojų bei techninio personalo gebėjimais dirbti tarptautinėje, daugiakultūrinėje terpėje. Internacionalizavimo, kaip kompetencijos, yra išryškinamas humanistinis aukštosios mokyklos akademinės bendruomenės aspektas. Akademinė bendruomenė per internacionalizuotas studijų programas siekia ugdyti tarptautines, globalias ar transnacionalias kompetencijas. Kokios tai kompetencijos, kuo jos skiriasi, dar nėra aiškiai apibrėžta.

Internacionalizavimas, kaip etosas, akcentuoja tokią organizacijos kultūrą, kuri vadovaujasi tam tikrais tarpkultūrinio bendravimo ir bendradarbiavimo principais ir vertybėmis, puoselėjančiomis aukštosios mokyklos internacionalumą ir interkultūrizmą tarpasmeniniu ir tarpinstituciniu lygmeniu.

Požiūris į internacionalizavimą kaip procesą pabrėžia būtinumą integruoti tarptautinį ir tarpkultūrinį aspektus į studijų politiką, studijų programas, į visas aukštosios mokyklos veiklos sritis. Čia internacionalizavimas yra suprantamas ir kaip siekiamybė, kurią svarbu nuolat puoselėti ir stengtis ją išsaugoti.

Apibendrinant pateiktą tipologiją galima teigti, kad šie skirtingi, vienas kitą papildantys požiūriai rodo šios sąvokos dinamiškumą ir nubrėžia aukštojo mokslo internacionalizavimo plėtotės kryptis.

Aukštojo mokslo internacionalizavimas yra tarptautinės, tarpkultūrinės dimensijos integravimas į ugdymo procesą, mokslo tyrimus, institucijos teikiamų paslaugų sritį. Taigi internacionalizavimo įgyvendinimas yra siejamas ne tik su tarpvalstybine veikla, bet ir su įvairiomis kultūrinėmis, etninėmis mažumų grupėmis, jų veikla atskiroje šalyje ir tos šalies institucijose.

Politiniai, ekonominiai, akademiniai, kultūriniai ir socialiniai internacionalizavimo veiksniai

Kokios priežastys, kokie motyvai verčia aukštojo mokslo institucijas internacionalizuotis? Yra daugybė įvairių, vis dažniau logiškai tarpusavyje susijusių veiksnių, vienaip ar kitaip motyvuojančių institucijas internacionalizuotis.

Viena vertus, tai – nacionalinio lygmens, ūkio sektoriaus ar institucinio lygmens veiksniai, kurie vienomis situacijomis yra komplimentarūs, susiję, kitose – ne. Antra vertus, dėl globalizacijos spartos besiplėtojantys pokyčiai darbo rinkoje, didėjantis mobilumas verčia daugelį institucijų keisti savo veiklos strategiją ir pasukti internacionalizacijos link.

Politiniu požiūriu priežastys internacionalizuotis labiau yra susijusios su nacionaliniu nei su instituciniu lygmeniu. Žiūrint į tarptautinį švietimą iš istorinės perspektyvos, jis visada buvo laikomas vertingu užsienio politikos instrumentu siekiant nacionalinio saugumo ir taikaus tarptautinio bendradarbiavimo. Tai aktualu ir šiandien.

Tačiau dabartinėje situacijoje spartėjant globalizacijai ekonomikos, technologijų, komunikacijos ir kitose srityse, atsiranda reali grėsmė tautinei tapatybei ir kultūrai. Todėl neatsitiktinai kai kuriose šalyse globalizacija yra traktuojama kaip *denacionalizacija ar vesternizacija*, kaip noras homogenizuoti kultūrą (kultūros „MacDonaldizavimas“, „akropolizavi-

mas“). Globalizacija taip pat dažnai siejama su ekonomikos ir kitų sričių modernizavimu, globaliu rūpesčiu dėl blogėjančios aplinkosaugos ir žmogaus sveikatos būklės, didėjančiu nusikalstamumu ir terorizmu. Internacionalizavimą interpretuojant kaip atsaką į denacionalizaciją, internacionalizavimas politiniu požiūriu gali tapti svarbiu šalies nacionalinės politikos veiksmu stiprinti ir išsaugoti tautinę tapatybę.

Kultūriniai, moksliniai, studijų mainai, besiplėtojantys tarp užsienio valstybių aukštojo mokslo institucijų, visada buvo ir yra būdas palaikyti gerus diplomatinis santykius, plėtoti tarptautinį bendravimą ir bendradarbiavimą. Šiuolaikinėmis sąlygomis tampa akivaizdi visai nauja tendencija – laikyti aukštąjį mokslą eksportine preke. Sparčiai daugėjant studijuojančių ir siekiančių aukštojo mokslo studentų, aukštasis mokslas tampa masiniu. Tokiomis sąlygomis daugelis didelių ir mažų valstybių švietimo prekių ir paslaugų eksportą ėmė pripažinti esant svarbia šalies užsienio politikos dalimi. Šie švietimo politikos poslinkiai rinkos link išryškina ekonominius aukštojo mokslo internacionalizavimo veiksmus.

Sparti ekonominės srities globalizacija, skatinanti informacinių, telekomunikacinių technologijų plėtrą, didina šalių tarpusavio priklausomybę ir konkurenciją ekonominėje, mokslinėje, technologinėje srityse. Veiksmingiausi būdai stiprinti šalies ekonominę konkurencingumą yra ugdyti aukštos kvalifikacijos, technologijas išmanančius specialistus ir didinti investicijas į aukštojo mokslo taikomuosius tyrimus. Taigi didėja aukštojo mokslo internacionalizavimo ir šalies ekonominės bei technologinės plėtros ryšys.

Dar vienas svarbus veiksnys, susijęs su darbo rinka, yra kompetencijų, reikalingų ateities darbo rinkai, apibūdinimas. Norėdami, kad aukštųjų mokyklų absolventai efektyviai dirb-

tų internacionalizuotoje darbo aplinkoje, Europos universitetų mokslininkai dabar vykdo tyrimą (kuris yra žinomas kaip „Tuning Project“), kurio tikslas yra identifikuoti svarbiausias kompetencijas, kurios turėtų būti ugdomos ES aukštosiose mokyklose, rengiančiose specialistus darbo rinkai, ir suderinti visas svarbiausias aukštojo mokslo veiklos sistemas užtikrinant laisvą žmonių judėjimą ir akademinį mobilumą.

Instituciniu lygmeniu aukštojo mokslo įstaigų ekonominis motyvas ir orientacija į rinką stiprėja dėl mažėjančio aukštojo mokslo valstybinio finansavimo. Aukštosios mokyklos yra priverstos ne tik tobulinti organizacijų valdymą, racionaliai naudoti turimus išteklius, bet ir ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių. Tai gi intensyviai ieškoma užsienio rinkų švietimo produktų ir paslaugų eksportui. Taigi aukštojo mokslo įstaigų internacionalizavimas sudaro palankias sąlygas papildyti aukštosios mokyklos biudžetą, taip pat internacionalizuoja mokymo (-si) procesą, skatina tarptautinių mokslinių tyrimų plėtrą.

Akademiniai internacionalizacijos veiksniai yra neatsiejami nuo universitetų ir jų idėjos. Nuo pat jų gyvavimo pradžios egzistavo akademinio mobilumo praktika, t. y. žymūs mokslininkai, dėstytojai skaitė paskaitas, pristatė savo tyrimus užsienio universitetuose. Tai buvo svarbu siekiant tarptautinio mokslo pripažinimo, taip pat kad universitetai atsiskaitytų tarptautinei akademiniai bendruomenei.

Tačiau bene svarbiausias ir dabar daugiausiai diskutuojamas aukštojo mokslo internacionalizavimo aspektas – bendros tarptautinės aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo sistemos kūrimas. Europos Sąjungos plėtra taip pat skatina visų sričių internacionalizavimą. Bandros Europos švietimo erdvės kūrimas (tokią erdvę planuojama sukurti iki 2010 metų) ir naujų šalių narių įsiliejimas į šią erdvę kelia būtinumą

kurti bendrą švietimo kokybės laidavimo sistemą (tarptautinę kreditų įskaitymo sistemą, įgyjamų profesinių kvalifikacijų tarptautinio pripažinimo sistemą ir kt.). Bendrų tarptautinių aukštojo mokslo standartų kūrimas universitetų akademinės bendruomenės yra vertinamas kontroversiškai.

Viena vertus, manoma, kad tarptautiniai akademiniai standartai padės aukštosios mokykloms internacionalizacijos procese gerinti visų (tarptautinės ir nacionalinės) veiklos sričių kokybę ir kurti tokią ES aukštojo mokslo sistemą, kuri bus pajėgi atliepti konkurencinės rinkos poreikius, *sukurs konkurencingiausių, dinamiškiausių žinių ekonomiką pasaulyje, gebančių užtikrinti darnią ekonomikos plėtrą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę vienybę* (ES švietimo strategija) ir didins visos Europos gerovę.

Kita vertus, ar šie tarptautiniai standartai bus pakankamai universalūs ir leis suderinti globalius ir lokalius poreikius, padės įveikti atskirų šalių ekonominės raidos netolygumus, neturtingų valstybių atsilikimą, užtikrins lygias galimybes visų ES šalių piliečiams, neatsižvelgiant į lytį, rasę, tautybę, sveikatos būklę, amžių, šeimos ekonomines ir socialines sąlygas, siekti aukštojo mokslo.

Kinta požiūris į kultūrinius ir socialinius veiksnius, skatinančius internacionalizaciją, nes akivaizdžiai stiprėja motyvacija internacionalizacijos procese išsaugoti nacionalinę kultūrą ir tautinę tapatybę, todėl aukštojo mokslo internacionalizacija yra traktuojama ne tik kaip grėsmė, bet ir kaip palanki edukacinė terpė kurti tarptautinę bendruomenę, gerbiančią ir toleruojančią tautinę bei kultūrinę įvairovę, siekiančią geresnio tarpusavio supratimo. Daugelio mokslininkų manymu, tampa svarbu jau pirmosios pakopos studijų programose skirti dėmesio daugiakultūriniam studentų ugdymo

aspektui aukštojoje mokykloje, ugdyti studentų tarpkultūrinio bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius.

Aukštojo mokslo institucijų internacionalizavimo strategijos

Yra daug įvairių būdų apibūdinti vykstančią institucijų internacionalizaciją. Kalbame apie veiklos elementus, komponentus, procedūras ar strategijas. Šiuo kontekstu strategijų sąvoka yra priimtinesnė, nes esantis jos planavimo ir kryptingumo aspektas leidžia kalbėti apie internacionalizavimą ne tik kaip apie rezultatą, bet ir kaip siekiamybę – kryptingai įgyvendinti ES tarptautinės švietimo politikos nuostatas.

Suvokiant internacionalizaciją kaip siekį integruoti ir sustiprinti aukštojo mokslo tyrimų, studijų ir paslaugų sričių internacionalumą, galima išskirti dvi strategijų grupes: *programines ir organizacines strategijas*.

EBPO ekspertų manymu (OECD, 1999), programinių strategijų galima išskirti keturias pagrindines kategorijas, kurios yra susijusios su akademinėmis studijų programomis, su tarptautiniu moksliniu bendradarbiavimu, su popaskaitine veikla ir užsienio ryšiais.

Akademinių programų internacionalizavimo strategijos yra įvairios, visos jos rodo, kokių yra neribotų galimybių internacionalizuoti studijų programų turinį, integruojant į jį įvairius tarptautinio ir tarpkultūrinio ugdymo aspektus.

Tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo tyrimų srityje strategijos leidžia vienyti šalių pastangas sprendžiant globalias problemas, padeda tobulinti tyrimų metodologiją, skatina naujų mokslinių žinių plėtrą, lyginamuosius įvairių sričių tyrimus. Tikima, kad šios strategijos padės sukurti bendrą mokslinių tyrimų erdvę Europoje, padės tvirtą pagrindą plėtoti žinių visuomenę Europoje.

<i>Strategijos</i>	<i>Jų raiška</i>
Į akademines programas orientuotos strategijos	<ul style="list-style-type: none"> • Studentų mainai • Užsienio kalbų mokymosi programos • Internacionalizuotas studijų programų turinys • Darbas/studijos užsienyje • Užsienio studentai • Mokymo (-si) proceso internacionalizavimas • Tarptautinės studijų programos (teikiančios dvigubą mokslinį laipsnį) • Studentų/dėstytojų mobilumo programos • Lankantys dėstytojai ir mokslininkai • Akademiinių programų, mokslinių tyrimų, specialistų rengimo ir paramos teikimo ryšys • Tarpkultūrinės studijos
Tarptautinis mokslinis bendradarbiavimas	<ul style="list-style-type: none"> • Tarptautiniai tiriamieji projektai • Tarptautinės konferencijos ir seminarai • Tarptautinės publikacijos, straipsniai • Tarptautinio bendradarbiavimo tyrimų srityse sutartis • Mokslininkų, doktorantų mainų programos • Tarptautiniai tyrimų partneriai iš akademinio ir kitų sektorių
Popaskaitinė veikla	<ul style="list-style-type: none"> • Studentų klubai ir asociacijos • Tarptautinės ir tarpkultūrinės stovyklos • Ryšiai su bendruomenių mažumų kultūrinėmis grupėmis • Socialinės, kultūrinės ir akademinės paramos sistemos
Išoriniai ryšiai ir paslaugos (vidaus ir užsienio)	<ul style="list-style-type: none"> • Partnerystė ir projektai su bendruomenės grupėmis, NVO ir privačiomis kompanijomis • Tarptautinės plėtros paramos projektai • <i>Alumni</i> programos užsienyje • Dalyvavimas tarptautinių tinklų ir konsorciūmų veikloje • Tarptautinės nuotolinio ugdymo programos

2 pav. *Programinės internacionalizavimo strategijos*

Popaskaitinė veikla – tai efektyvus būdas internacionalizuoti visą vietinių ir užsienio studentų studijų patirtį, sustiprinti lyginamąjį jos aspektą, ugdyti tarptautinio ir tarpkultūrinio bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius ir vertybes.

Išoriniai ryšiai ir paslaugos yra nukreipiamos į dvišalio, trišalio tarptautinio institucinio bei tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtotę. Paslaugų srityje vyksta spartus poslinkis nuo paramos teikimo prie šios veiklos komercializavimo, pavyzdžiui, kontraktinis specialistų rengimas, edukacinių produktų ir paslaugų eksportas į tarptautines rinkas. Populiariąja

tarptautiniai tinklai ir konsorciumai, kuriuose dalyvauja ir aukštojo mokslo, ir privataus sektoriaus institucijos. Tarptautiniams ryšiams plėtoti mėginama pasitelkti *alumni*, t. y. burti aukštųjų mokyklų absolventus, dirbančius užsienio šalyse. Akivaizdu, kad šios grupės strateginės nuostatos labiausiai keičiasi ir jų vaidmuo internacionalizuojant institucijas didėja.

Aukštojo mokslo internacionalizacijos sėkmė priklauso nuo to, kiek nuosekliai yra įgyvendinama internacionalizacijos politika konkrečioje aukštojo mokslo institucijoje, kiek efektyviai funkcionuoja valdymo sistemos, ar rūpinamasi žmogiškųjų išteklių ugdymo or-

<i>Strategijos</i>	<i>Jų raiška</i>
Valdymo sistema	<ul style="list-style-type: none"> • Aukščiausio lygmens vadovų įsipareigojimas • Aktyvus fakulteto dėstytojų ir techninio personalo įsitraukimas • Aiškių internacionalizacijos tikslų suformulavimas • Internacionalizacijos aspekto atsiradimas organizacijos misijos formuluotėje ir kituose politiniuose dokumentuose
Operacinės sistemos	<ul style="list-style-type: none"> • Fakultetų ir kitų padalinių planavimo, institucijos biudžeto formavimo ir kokybės stebėsenos sistemų integralumas • Organizacinių struktūrų optimalumas • Komunikacinės sistemos (formalios ir neformalios) užtikrinti organizacijos ryšius ir veiklos koordinavimą • Centralizuotai ir decentralizuotai valdomų bei plėtojamų internacionalizacijos procesų pusiausvyra • Tinkama finansinė parama ir išteklių
Paramos sistemos	<ul style="list-style-type: none"> • Institucijos techninių tarnybų veikla teikiant paramą studentams (gyvenimo sąlygos, psichologinė, socialinė parama) • Akademinė parama (kalbų mokymas, ugdymo programų kūrimas, bibliotekos paslaugos) • Parama, paslaugos studentams, dalyvaujantiems mobilumo programose (studentų studijų konsultantai, patarėjai, tarpkultūrinių studijų organizavimas)
Žmonių išteklių ugdymas	<ul style="list-style-type: none"> • Stojimo sąlygos ir studentų atranka įgyvendinant studijų internacionalizavimą • Dėstytojų ir kito personalo kvalifikacijos tobulinimas • Institucijos atlyginimo už darbą politika, vertinant dėstytojų ir kt. personalo indėlį į aukštojo mokslo institucijos internacionalizavimą • Parama tarptautinei veiklai ir komandiruotėms

3 pav. Valdymo internacionalizacijos strategijos

organizavimu, ar plėtojamasis tarptautinis bendradarbiavimas mokslinių tyrimų srityje.

Taigi nuo institucijų valdymo strategijų ir vadybos sistemų perorientavimo internacionalizacijos link priklauso, ar aukštosios mokyklos gebės internacionalizuotis, t. y. keisti savo organizacinę kultūrą, sėkmingai integruotis į bendrą Europos švietimo erdvę, ar galės būti lygiavertėmis tarptautinio mokslinio ir akademinio bendradarbiavimo partnerėmis.

Internationalizacijos tikslams įgyvendinti organizacijų valdymo lygmeniu svarbios šios organizacinės strategijos: orientuotos į aukščiausio lygmens valdymo sistemos, operacinės sistemos, paramos sistemos ir žmogiškųjų išteklių ugdymo tobulinimą ir internacionalizavimą (žr. 3 pav.).

Akivaizdu, kad internacionalizacijos procesai švietimo organizacijose vyks sklandžiai, jei-

gu visoje organizacijos valdymo hierarchinėje struktūroje (nuo viršaus iki apačios) bus vienuodai suprantama internacionalizacijos politikos įgyvendinimo svarba ir konkrečios organizacijos tikslai, kuriuos sieks įgyvendinti visi organizacijos padaliniai, jų vadovai ir darbuotojai. Ne mažiau svarbu yra visos aukštosios mokyklos bendruomenės įsipareigojimas, mokymasis ir aktyvus dalyvavimas plėtojant tarptautinę veiklą.

Išvados

1. Vykstant sparčiai globalizacijai lygia greta internacionalizuojamos visos gyvenimo sritys.

2. Aukštojo mokslo internacionalizavimas – tai atsakas, vienas iš būdų, kuriais šalis reaguoja į globalizacijos iššūkius, kartu siekdama išsaugoti ir apginti savo nacionalinį individualumą ir tapatumą.

3. Yra įvairūs požiūriai į internacionalizacijos reiškinį ir jo išaiškinimą. Internacionalizaciją galima traktuoti kaip veiklą, kaip kompetenciją, kaip etosą ir kaip procesą.

4. Aukštojo mokslo internacionalizavimą lemia politiniai, ekonominiai, akademiniai, socialiniai ir kultūriniai veiksniai.

5. Aukštojo mokslo institucijoms integruojantis į bendrą Europos švietimo erdvę būtina internacionalizuotis. Įgyvendinti šį tikslą aukštojo mokslo institucijos gali taikyti programines ir organizacines internacionalizacijos strategijas.

LITERATŪRA

1. Bologna Process- Higher Education. <<http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010>>

2. De Wit H. On the definition of International Education. European Association for International Education Newsletter. 1993. No. 11, p. 7–10.

3. Knight J. Internationalisation of Higher Education // Quality and Internationalisation in Higher Education. OECD. 1999, p. 15–17.

4. Lisbon Strategy-Education and Training 2010. <http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/et_2010_en.html>

5. Quality and Internationalisation in Higher Education. OECD, 1999.

6. Realising the European Higher Education Area. Communique of the Conference of Ministers responsible for Higher Education. Berlin, 2003.

7. Švietimo gairės. Lietuvos švietimo plėtotos strateginės nuostatos. 2003–2012 metai. Vilnius.

8. Tuning educational structures in Europe. <<http://odur.let.rug.nl/TuningProject>>

INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION IN THE CONDITIONS OF GLOBALISATION

Tatjana Bulajeva

Summary

The growing impact of globalisation is felt in different spheres of life. Internationalisation is one of the terms used to describe this impact, it is a phenomenon closely related to globalisation processes. Higher education sector seems to be most effected by both, because following the Bologna Declaration there should be a coherent and cohesive European Higher Education Area created by the year 2010. That is why it is important to explore the relationship between globalisation and internationalisation and analyze the international dimension of the higher education.

Globalisation and internationalisation are seen as different but dynamically linked concepts: the first one is seen as catalyst, while the second one as the response. Internationalisation of higher education is one of the ways the country responds to the impact of globalisation. There are different approaches to internationalisation at institutional level as well as

factors influencing its implementation. There are political, economic, academic, social and cultural rationales for wanting to integrate an international dimension into higher educational institutions. This is done undertaking different initiatives. In the process oriented approach to internationalisation, emphasis is put on the concept of sustaining the international and intercultural dimensions of research, teaching and services. The strategies used by institutions for that purpose focus on academic activities and organisational factors. The programme strategies refer to the initiatives which are academic in nature and are related to teaching, learning, training, research, advising and supporting international activities of institution. The organisational strategies help to ensure that international dimension is institutionalised through the development of appropriate human resources, policies, governance and administrative systems.

Įteikta 2004 09 30

Primta 2004 11 20